

► KOMUNIKACIJA MED OTROKOM IN ODRASLIM V VRTCU / Lorena Jenšterle / Vrtci občine Žalec

► Pri opravljanju svojega vzgojiteljskega poklica dnevno opazujem in spremljam interakcije med otroki pri igri. Moja izhodiščna točka pri delu z otroki je, da ima vsak posameznik možnost izražati svoja čustva, želje, občutke, bojzani in potrebe. Ravno to me je pritegnilo k razmišljanju in raziskovanju, saj menim, da je komunikacija zelo pomembna za otrokov razvoj.

Uvod

V strokovnem članku sem želela predstaviti in poudariti, kako pomembni so pogovori, ki dajejo otroku občutek varnosti. Kako je pomembno, da znamo otroka poslušati, slišati, mu izraziti spoštovanje in mu omogočiti, da izrazi svoja čustva. Pomembno je tudi, da v trenutku, ko nas otrok potrebuje, najdemo sredstvo, da mu komunikacijo olajšamo. V mojem primeru je predstavljeno motivacijsko sredstvo lutka, ki otroku nudi široke možnosti za besedno in nebesedno izražanje. Če otroka že v zgodnjem otroštvu naučimo, da se lahko z nami pogovarja (o čemerkoli in kadarkoli), nam bo verjetno zaupal svoje težave tudi kasneje. Iz izkušenj povem, da ni lahko spreminjati komunikacijskih vzorcev, ki so bili pridobljeni v družini, zato odrasli: spremenimo svoj način komunikacije že danes, saj smo mi ogledalo, otroci pa predstavljajo le naš odsev. Namenimo svoj čas odprtemu pogovoru.

Komunikacija/sporazumevanje

Komunikacija nas spremlja vsak dan, na vsakem koraku, celo življenje. Ljudje nenehno komuniciramo z besedami ali brez njih, saj se ne izražamo samo z govorom, temveč že s samo navzočnostjo v odnosu. To pokažemo z držo telesa, mimiko na obrazu, s svojim oblačilom, pričesko... Pogovor z otrokom naj bi predstavljal eno »najenostavnejših« stvari na svetu. Sprašujem se, zakaj imamo prav s komunikacijo težave? Zakaj se mnogokrat pritožujemo, da nas otroci ne razumejo in obratno: zakaj mnogi otroci potarnajo, da jih starši ne razumejo? Ali je sploh mogoče ta »prepad« premostiti? Ko si želimo na podobna vprašanja odgovoriti, se moramo zavedati, kaj sploh pomeni komunicirati. Kot vzgojiteljica v vrtcu vsak dan komuniciram z mnogimi uporabniki. Marsikomu se zdi, da komunikacija pride kar sama po sebi in da o njej ni potrebno nič vedeti. Vendar ni tako. »Komunikacija je kot puščica, vržena v zrak. Ne vemo, kje se bo vrnila na zemljo, vemo pa, da napačno vržena lahko močno rani.« (Lenin) Veliko možnosti imamo za zdravo

komunikacijo, vendar je danes pogosto opaziti, da je sporazumevanje med otroki in odraslimi moteno – morda zaradi nekaterih preživelih vzgojnih norm in nemoči, da bi ubežali odnosu med ljudmi, kakor da ni nobene pripravljenosti, upanja in želje...

Komunikacija je edinstven in zelo pomemben dejavnik, ki določa medsebojne človeške odnose, pomeni pa tudi proces učenja, saj se s komunikacijo učimo vključevati v družbo. Od nje je torej odvisno, kako bomo dosegli svoj intimni svet, cilje in ravnovesje s samim seboj in koliko bomo aktivni na življenjski poti. Določene karakteristike komunikacije se prenašajo skozi generacije, z njo pa se prenašajo tudi težave, ki pogosto sprožijo zaprte in neustrezne komunikacije. Če želimo pretrgati ta »gordijski voz« , moramo najprej odrasli spremeniti svoj način komunikacije, pri kateri naši otroci iščejo zgled. Zato otroku ponudimo veliko priložnosti in situacij, da govori in mu s tem omogočimo zdrav razvoj. Priznati si moramo, da v družini čas le malokrat namenimo skupnemu in odprtemu pogovoru.

Sama na delovnem mestu velikokrat opazim, da nekateri starši »ne slišijo« svojih otrok in jim tudi »ne odgovarjajo«. Včasih sem preseščena tudi zaradi površnih ali neprimernih odgovorov, ki so namenjeni otroku. Dobro bi bilo, če bi s zavedli, da si otrok bolj kot novo igračo, sladkarijo ali moderno obleko želi pogovora s starši, saj mu le-ti s svojim prizadevanjem lahko potrdijo, da je sprejet in ljubljen. Potrebno je le nekaj časa, dobre volje in medsebojnega razumevanja. Si lahko predstavljamo pristen stik med otrokom in staršem brez skupnega prostega časa in lepih doživetij, ki jih ubesedimo? Zavedajmo se, da otroci zelo radi govorijo, le časa jim ne namenimo dovolj! Otroci imajo glas, znajo poslušati in želijo biti slišani!

1. Govorno izražanje otroka

Otroku je z rojstvom dana nebesedna govorica telesa, barva glasu, sintaksa (besedna skladnja), izredno hitra učljivost besed in oblikovanje stavkov. Pri zdravem otroku se

govor razvija spontano, sočasno z duševnim in motoričnim razvojem, če le živi v okolju, v katerem dobi dovolj primernih govornih spodbud in razumevanja. Brajša (1993) navaja raziskave Bowlbiya in Spitzza, ki sta klinično dokazala, da je interpersonalna komunikacija nujna za psihofizični razvoj ter preživetje otroka. Če pa je komunikacija med otrokom in odraslim bolj neposredna, trajna in intimna, bo otrok hitreje shodil in spregovoril, bo manj bolan in bo njegova verjetnost za preživetje večja. Otrok je v zgodnjih poskusih izražanja negotov in nespreten, artikulacija je neizdelana in slabo razumljiva. Ta dejstva predstavljajo normalen potek govornega razvoja pri otroku. Čeprav dostikrat le ugibamo, kaj nam je otrok želel sporočiti, mu moramo pokazati, da ga razumemo. Že nasmeh na našem obrazu otroku pove, da se veselimo vsakega njegovega poskusa izražanja. Že s spodbujanjem razvijamo otrokov interes za uspešno verbalno komunikacijo. Četudi otrok še ne govori, dobro prepozna in razume naše besede, zato naj bo naš govor jasen, razumljiv, besede naj bodo kratke in enostavne. Otroku lahko razložimo, čemu služi govor, še preden je sposoben govoriti! Vsekakor pa terjajo prve otrokove besede od staršev potrpežljivo in zavzeto poslušanje, ki ga je treba počasi gojiti in takega ohraniti.

2. Komunikacija v družini

Starši so otrokovi prvi učitelji komuniciranja, otroci pa so najboljši posnemovalci na svetu. Komuniciranje je lažje posnemati, kot se ga naučiti. »Reci otroku dovolj pogosto, da je slab in tak bo tudi postal!« (Gordon, 1996: 31) »Z otroki se pogovarjajte tako, kot želite, da bi se oni pogovarjali z drugimi.« (Sears 2004: 178) Družina je ogledalo, od katerega je odvisen celoten razvoj otroka. Otrok od staršev pridobi prve vzorce in spodbude za komunikacijo. Starši so tisti, ki naj bi z verbalnim ali neverbalnim izražanjem seznanili otroka s pravili sporazumevanja, ki veljajo v družbi. Otrok dobi v družini prve izkušnje o tem, kako izmenjavati mnenja in čustva s sogovornikom. Izkušnje si pridobiva, ko

komunicira z družinskimi člani in z njimi navezuje stike; tako si razvija predstavo o lastni vrednosti in pomenu medosebnih odnosov. »Proces človekovega učlovečenja se pravzaprav začne v odnosu: v odnosih z drugimi se človek razvija in v odvisnosti od kvalitete teh odnosov dosega večjo ali manjšo človečnost svojega obstoja.« (Lepičnik - Vodopivec, 1996: 49)

Komunikacija med otrokom in vzgojiteljem

Poznavanje teorije komunikacije je nujno za vse, ki delamo z ljudmi. Rečemo lahko, da komunikologija predstavlja bodočnost. Trenutek, ko otroka vključimo v vrtec, zanj pomeni spremembo v komunikaciji, nadaljevanje komunikacije, ki jo je vzpostavil v osnovni celici – družini. Pogovor (med vzgojiteljem in otrokom, med strokovnimi delavci in otroci samimi) pa je osnovni inštrument, ki omogoča doseganje ciljev v izobraževalnih ustanovah. V vseh interakcijah mora biti odrasla oseba predvsem posredna usmerjevalka, ki predstavlja zgled s prijetno in prijazno komunikacijo. Vzgojitelj ima pri svojem delu posebno vlogo: lahko je govorec ali poslušalec, včasih prevzame obe vloge. Svoje znanje prenaša na otroke največkrat v obliki verbalne komunikacije, pri čemer pa ne sme pozabiti na neverbalno komunikacijo. Le-to otrok najprej in najlažje sprejema (kot del svoje izkušnje), postopoma pa si gradi govorno izražanje.

V vrtcu mora biti vedno dovolj časa za pogovor, razlago, pripovedovanje literarnih besedil, za poslušanje branega besedila, opisovanje, domišljajske igre, izmišljanje zgodb, pesmi, rim, izštevank in ugank, igro vlog ali dramatizacijo. Otroku skozi različne dejavnosti stopa v interakcijo z igro, umetnostjo, mislijo, čustvi... Sodelovanje in dogovarjanje v oddelku pa je nepogrešljivo. Organizirati moramo čim več aktivnosti in situacij, ki podpirajo razvoj govora in komuniciranja in se izogibati oblik dela, ki zavirajo odzivnosti otroka. Pogoj, da se vse to uresniči, pa je, da je vsak vzgojitelj seznanjen s komunikacijo: poznati mora jezik sprejemanja in aktivnega poslušanja otroka.

3. Komunikacija z lutko

Kjerkoli smo in kadarkoli se ozremo okoli sebe, vidimo predmete, ki jih lahko oživimo že s samim pogledom ali gibom. Tudi igrače imajo dušo v otrokovi domišljiji. Vsi »oživeli« predmeti so zelo uporabni pri vsakodnevni komunikaciji med odraslim in otrokom v vrtcu. Ko uporabimo lutko v vzgojnem procesu, vključujemo otroka v socializacijski proces na manj stresen način; otrok težko izrazi svoje občutke in čustva z besedami, zato mu simbolična igra z lutko omogoča komunikacijo z okoljem na neverbalen način. Iz izkušenj povem, da otrok velikokrat lažje zaupa lutki kot meni, čeprav me ima rad. Zaupa se lutki, čeprav le-ta oživi v mojih rokah.

Komunikacija preko lutke je igriva, prijetna, utrjuje otrokovo samopodobo, spodbuja njegovo aktivnost, domišljijo, ustvarjalnost in krepi odnos. Lutka zna veliko stvari: lahko poje, boža, glasno govori, si izmišlja besede, bere, pospravlja, sprašuje (je radovedna), vedno je pripravljena pomagati otroku (tudi, ko ga je strah), skoči, hodi z zaprtimi očmi, gre z njim k zdravniku ...

Da bo namernost lutke izpolnjena in da bo otrok zadovoljen, mora vzgojitelj verjeti v »moč« lutk, jih pogosto uporabljati pri svojem delu, vendar s pravo mero in v različnih priložnostih. Skozi lutkovne dejavnosti lahko odkrije »posebne talente« v vsakem od posameznikov. Pomembno je, da otroka sprejmemo kot edinstveno osebnost, lutka pa bo pomagala zgraditi most od srca do srca. Edi Majaron pravi, da je pomembno, da otrok lutko sam ustvari, da je samo njegova – takšna, kot si jo je sam zamislil, oživiljena z njegovo energijo in čustvi.

Zaključek

»Človek je otrok pogovora, rezultat pogovora od spočetja do smrti, da bi nastal, se razvijal in obdržal, potrebuje pogovor z besedami in brez njih.« (Brajša, 1993: 5) Komunikacija predstavlja stik s človekom, z ljudmi, vsi stiki pa so skozi življenje posameznika različni; prijateljski, družinski, delovni, pedagoški. Pojavlja se v prav vseh segmentih življenja, za sodobnega človeka predstavlja

zadovoljstvo in uspeh. Ne moremo se je naučiti samo preko poznavanja teorije, ampak preko odkrivanja, prepoznavanja, osveščanja in samokontrole.

Otrok za kakovosten razvoj potrebuje ustrezno socialno, kulturno in strokovno okolje, ki mu pomaga, ga podpira, mu nudi varnost, toplino in ustrezno komunikacijo. Nemogoče je namreč pričakovati, da bi v otroštvu »zakrivljene« komunikacijske in vzgojne napake popravile vzgojne ustanove s strokovnimi delavci. Pedagoški delavci lahko staršem pomagajo le z usmerjanjem – zavedati pa se morajo tudi, da bo le dvosmerna, dobra in kvalitetna komunikacija osrečila tudi njega samega, izpolnila pričakovanja in nekoč poplačala ves vložen trud. Seveda pa se moramo za takšno komunikacijo vsi potruditi.

Thomas Gordon pravi, da potrebujemo mnogo staršev, vzgojiteljev in učiteljev, ki so pripravljeni sprejeti drugačno filozofijo medosebnih odnosov, kajti šele novi, drugačni odnosi bi omogočali pravi napredek ne

le v socialnem prostoru, ampak na splošno v odnosih med ljudmi.

Zapomnimo si, da sta poslušanje in strpnost pomembni obliki v komunikaciji med otrokom in odraslim. Otrok potrebuje nekoga, ki ga zna poslušati in ga naučiti reševati konfliktno situacijo na način, v katerem ni poražencev. To pa lahko dosežemo le z brezpogojnim sprejemanjem otroka. Sprejemati njegova čustva, mu dati čas in svobodo, da jih lahko izraža – to je najdragocenejša naložba za življenje. Za razvoj verbalne ali neverbalne komunikacije uporabite lutko kot motivacijsko sredstvo. Vzemite jo v roke in jo oživite. Otrokom boste prav gotovo pričarali nepozaben trenutek.

Literatura

- Brajša, P. (1993). Pedagoška komunikologija, Ljubljana: Glotta Nova
- <http://polemika.si/2008/06/pedagoska-komunikacija/>
- http://www.bambino.si/komunikacija_z_otrokom_kot_igra

- Jelenc, D. (1998), Osnovna vedenja o komunikaciji, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, pedagoška fakulteta
- Kurikulum za vrtece (1999)
- Lepičnik-Vodopivec, J. (1996), Med starši in vzgojitelji ni mogoče ne komunicirati, Ljubljana: Misch, Oblak in Schwarz
- Majaron, E. (1998), Lutka vsakodnevna naša pomočnica
- Marjanovič Umek, L. (1990), Mišljenje in govor predšolskega otroka, Državna založba Slovenije
- Sears, M., W. (2004), Uspešen otrok, Radovljica: Didakta
- Šmarčan, V. (2009), Komunikacija z uporabniki, Maribor: Višja strokovna šola Doba EPIS
- Tomori, M. (1994), Knjiga o družini, Ljubljana: EWO
- Vec, T. (2005), Komunikacija- umejevanje sporazuma, Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše

ENCIKLOPEDIJE LAROUSSE ZA OTROKE

ZBIRKA TREH KNJIG SAMO 49,99 € REDNA CENA 59,97 €

KAKO NAREDIMO?

Kako naredimo □okolado? Kaj pa sir? Balone? Parfume? Okenske šipe? Risanke? Televizijske oddaje? Kako delujejo vulkani? ...Moj prvi Larousse KAKO NAREDIMO? ima odgovore na ve□ kot 200 vprašanj.

19,99 €

ZAKAJ?

Larousseova slikovna enciklopedija Zakaj? je prava zakladnica odgovorov o živalih, naravi, □loveku, vesolju in zemlji, poseben del knjige pa je namenjen tudi vsakdanjemu življenju (brezposelnosti, revš□ini, energiji, ekologiji).

19,99 €

MOJ PRVI ANGLEŠKI SLOVAR

V slovarju je skrbno izbranih 1000 besed iz otroškega sveta, ki sestavljajo osnovno besediš□e, dovolj bogato in raznoliko, da lahko otrok takoj spregovori v angleš□ini. Na koncu knjige je nekaj preprostih tabel, ki dajejo nekaj nepogrešljivih navodil za pravilno rabo samostalnikov, glagolov, pridevnikov in izrazov tega slovarja.

19,99 €

